

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ЖИТТІ ЖІНКИ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

ЛЮБОВ БРИКУЛЯ

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

На різних етапах розвитку суспільства жінка відігравала важливу роль в його формуванні. Спосіб життя жінок має як спільні риси з способом життя чоловіків, так і свої особливості.

Метою нашої роботи є визначення ролі фізичної культури та спорту в способі життя жінок на різних етапах розвитку суспільства.

Місце фізичної культури в способі життя жінок різних епох визначається соціально-економічними факторами.

На ранній стадії свого розвитку, людина була невіддільною від природи. Основним заняттям первісної людини був пошук їжі. Її праця вимагала спеціальної підготовки і певного процесу навчання руховим діям. Фізична підготовка була однаково потрібна як чоловікам так і жінкам. Жінка була продовжувачем людського роду, тому від її вміння пристосовуватися до тих тяжких умов навколишнього середовища, залежало в цілому життя людини на Землі. Основним джерелом їжі первісної людини було полювання. Успіх полювання залежав від можливостей швидко бігати, сили і спритності рук, а також від уміння постійно витримувати величезні фізичні навантаження.

Після виникнення перших форм державності у ході розвитку рабовласницького ладу суспільство часто міняло своє відношення до рухової активності жінок. Поступово зростає роль чоловіків у заняттях фізичними вправами. Проте в ряді давніх держав і племен таких як, ірокези Північної Америки, племена Меланезії, в Африці, острів Суматра, давні поселення шумерів в Месопотамії, на острові Крит, продовжували жити за законами материнського права, де жінки верховодили. Вони активно приймали участь в улаштуванні своїх племен, поселень і захищались від посягання сусідніх племен. Жінки також приймали участь у різних святах і ритуальних обрядах. Прикладом того можуть служити археологічні дослідження англійця Еванса (1851-1941). В останках розкопаного величезного Критського палацу на розписі головної стіни були знайдені зображення двох дівчат і хлопчика з биком. Вони з артистичною спритністю перестрибують через буйного звіра і приземлюються позаду нього [1].

Одним із найяскравіших прикладів високої фізичної активності, тренуваності і соціальної підготовленості жінок в історії людства можуть бути давні поселення амазонок. Легенди про амазонок походять із глибокої старовини. Ще з часів Гомера жінки неодноразово згадували про хоробрих жінок. Згідно з міфами та легендами ці радикальні феміністки раз на рік вступали у відношення з чоловіками, щоб продовжити свій рід. Вони виховували тільки жіноче потомство, випалювали праві груди, щоб не заважали натягувати тетиву луку і готували їх – як спартанці хлопчиків – тільки до військових подвигів. Назва “амазонки” означає скривлене “безгруді”.

Із цим відважним, сміливим племенем жінок доводилось вести нелегкі битви навіть таким найвидатнішим героям, як Тесеї, Геракл, Ахіл і самому Олександрові Великому. Згідно легендам найважчу битву Олександрові Великому довелося провести проти хоробрих жінок-воїнів на півночі Малої Азії [1].

Одним із яскравих прикладів в історії, який дозволяє простежити відношення жінок до занять фізичною культурою є Давня Греція. З Давньої Греції дійшли до нас перші відомості про жіночий спорт. Серед величезної різноманітності тем і сюжетів, які ми знаходимо в літературі еллінів, привертає увагу тема фізичної досконалості, загартовування, незчисленних публічних змагань, спортивної доблесті. У Спарті дівчата

займалися фізичними вправами на рівні з юнаками. В Елладі панували, переважно дві школи: спартанська і афінська. Спартанська система фізичного виховання була найжорстокішою в Давній Греції. Спартанська знать вважала однією з найважливіших державних завдань фізичне виховання жінок. Головна мета їх фізичної підготовки пов'язувалась зі зміцненням військової могутності Спарти. Молоді лакедемонянки, міцні та загартовані, готувались стати матерями таких же міцних і загартованих воїнів. До одруження вони виконували ті ж фізичні вправи, що і майбутні воїни. Плутарх, в творі "Алкурґ" відзначав, що дівчата Спарти повинні були для зміцнення тіла бігати, кидати диск, боротися і брати участь у змаганнях. Одружившись, спартанки займалися тільки сімейними обов'язками.

У Спарті фізична активність жінок підтримувалась Лікурґом, який заснував для них змагання в швидкості та силі. На його переконання "дитина" народжена від сильних батька та матері, не може бути слабкою.

Афінська система виховання суттєво відрізняється від спартанської. Згадки про фізичне виховання афінських жінок практично відсутні, що дозволяє зробити висновок про те, що фізична активність жінок в Афінах не заохочувалась.

Через деякий час гармонійне виховання стало нормою не тільки в Афінах, але і в багатьох інших містах, де жили вільні елліни. Проте подальший розвиток афінської системи виховання, як однієї з найкращих, покликав за собою відчуження жінок від занять фізичними вправами.

На еллінських Олімпійських іграх поділ статі дотримувався з усією суворістю. Жінкам під загрозою смерті було заборонено з'являтися на стадіонах, де проходили змагання чоловіків, їм заборонялося бути присутніми навіть в якості глядачів. Але ці обмеження повністю компенсувались на святах на честь богині Гери – дружини верховного бога Зевса. Вони також проводилися раз у чотири роки. Дівчата переважно змагалися в бігу. Це були своєрідні жіночі олімпійські ігри, що чимось нагадували теперішні жіночі чемпіонати з легкої атлетики [2].

Вивчаючи праці давньогрецького мислителя Платона, ми пізнаємо яке місце в своїй ідеальній державі він відводив жінкам. Платон вимагав, щоб дівчата також навчались верховій їзді і мистецтву володіння зброєю, посилаючись при цьому на сарлатів, "у яких, як ми знаємо, жінки скачуть на конях, вміють поводитися з луком і воювати". Зневажати жінку – значить не використовувати половину сил держави [4].

До 394 року н. е., коли римський імператор Феодосій I заборонив Олімпійські ігри, гімнастика вже втратила свій виховний характер. Християнство, зневажаючи людське тіло, звеличеного греко-латинською культурою, повстало проти найелементарніших принципів фізичної активності. Не дивно, що в середині доби публічні ігри були заборонені церквою (1130 р.). При тому становищі залежності, в якому знаходилась у ті часи жінка не могло бути і мови про передбачених для неї спортивних занять [2].

Тільки в епоху Відродження заняття жінок фізичними вправами носять більш постійний характер. У цей час з'явилося багато різних ігор, забав. Молодь використовувала свята і різні урочистості для того, щоб продемонструвати свою фізичну силу та спритність.

Між XV і початком XVII століття фізична культура для жінок характеризувалась двома різними напрямками: з однієї сторони, це аристократичні ігри – полювання, верхова їзда, а з другої – більш популярні "види спорту" – гра в м'яч і купання в річці. Літописці свідчать про досягнення деяких фізично сильних жінок у специфічно провінційних і сільських іграх (боротьба в Британії, кидання стволу модрини в Савойє, піднімання каміння на тейтильських іграх в Шотландії), в яких вони успішно змагалися з чоловіками [3].

У середині XVI століття було зломлено столітній опір церкви в багатьох галузях людської життєдіяльності. З'являється цілий ряд робіт присвячених питанням

фізичного виховання. А внаслідок англійського державного перевороту 1688-1689 рр., одним із заходів, прийнятих новим урядом була відміна попередніх заборон на ігри та розваги. У кінці XVII і в першій половині XVIII століття в Англії спостерігалось відродження ігор, як однієї з форм фізичної активності. Так зароджувався народний спорт, до якого поступово залучалися і жінки.

Для Нового часу характерним стає формування цілого ряду сучасних видів спорту, до яких активно залучаються і жінки. В Європі відкриваються школи нового типу зі шкільною фізичною культурою та формуються гімнастичні системи, що передбачають залучення до занять фізичною культурою і жінок. Найбільш науково забезпеченою, з точки зору багатьох авторів, слід вважати систему гімнастики Ж.Демені (1850-1917 рр.). Величезне значення для зміни громадської думки про заняття жінок фізичною культурою мала наукова та організаційна діяльність П.Ф.Лесгафта (Росія).

Яскравим прикладом відношення суспільства до фізичної культури жінок може бути історія олімпійського руху.

Відродження Олімпійських ігор на першому етапі не дало суттєвого зрушення у розвитку жіночого спорту. До Ігор першої Олімпіади жінки не були допущені. Історія участі жінок в Олімпійських іграх починається з 1900 року. Перші 11 представниць слабкої статі змагалися за олімпійське золото на іграх другої Олімпіади, а в 1924 р. в Парижі їх було вже 136, а в Атланті на іграх XXVI Олімпіади їх було аж 3626. В останні роки відбувається розширення олімпійської програми для жінок. В Олімпіаді 1900 року жінки приймали участь лише в двох видах спорту, а в 1996 р. в Атланті їх кількість зросла до 21. Останнім часом жінки змагаються в видах спорту, які раніше вважались чоловічими (футбол, бокс, боротьба та інші). У програму Сіднейської Олімпіади 2000 р. була включена навіть важка атлетика.

Таким чином, аналіз літературних джерел історії фізичної культури свідчить про те, що питома вага фізичної культури у способі життя жінки на різних етапах розвитку суспільства залежить від рівня соціально-економічного розвитку, рівня культури та національних традицій. Роль і місце фізичної культури в способі життя української жінки потребує подальшого вивчення, що і є метою наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вардман. *Женщина в древнем мире. Пер. с нем. М.С.Харитонова.* – М.: Наука. Главная ред. восточной лит., 1990. – 335 с.
2. Волошин А.П., Ксензенко Ф.М. *У олимпийской черты.* – К.: Молодь, 1988. – 400 с.
3. Креф А.Ф., Каню Н.Ф. *Женщина и спорт: Пер. с франц. предисл.* – М.: Физкультура и спорт, 1986. – 143 с.
4. Шанин Ю.В. *Олимпийские игры и поэзия эллинов* – К.: Вища школа, 1980.

THE PHYSICAL CULTURE IN THE WOMEN LIFE ON DIFFERENT STAGES OF SOCIETY DEVELOPMENT LYUBA BRIKULYA

Sumy State Pedagogical University after A.S. Makarenko

The attempt to analyze the attitude of woman to physical culture since ancient world till modern times was made in the article. The mode of life and the meaning of physical culture depend on social-economical factors.